

ЯВОРОВ! ЖИВ ЛИ Е ТОЙ?

Войчех Галонска - Варшава, Полша

Тази годишнина не е само 120 години от рождението на Яворов, а фактът, че тя се празнува именно сега е много знаменателен, защото съвпада с края на ХХ век. Изрично би било да се дават обяснения за близостта между Яворов и краевековните настроения и светогледните доминанти в края на миналия век. Може би тази аналогия ще улесни новия прочит на неговото творчество.

Яворов! Жив ли е той? Този риторичен въпрос, стратегията на този риторичен въпрос не е подчинена само на една равностметка на съвременното ни отношение и възприемане на неговото творчество, но се отнася и към неговата роля в литературния живот тогава и в самата литература, ролята, която бихме могли, с известен риск в самата номенклатура, да определим като роля на хайдутин в литературата. Защото цялото му поведение през всичките му творчески периоди бележи една нестандартност по отношение на тогавашните правила. Последствията са такива, че в същност той и тогава не се побира изцяло в каквито и да било рамки, в които са искали да го захлупят неговите привърженици и литературни наставници през тези определени периоди на творческите му търсения. Нито се побира в социалистическите норми, нито се побира изцяло в кръга "Мисъл", в който Пенчо Славейков и д-р К. Кръстев искат да го вкарат почти насила и да го канонизират според своите възгледи, нито се побира в символистичната унифицираност, защото дори и там, при наличие на силно конвенционализираната символистична поезика, Яворов се оказва този поет, който разбива тази конвенционалност, който не може да продължава в рамките на условностите на тази поезика и я разбира със своята неудържима емоционалност. Тя е присъща на неговия натюрел, на неговата личност.

Този риторичен въпрос бих искал да ни препраща към една традиция, с която Яворов не е чак толкова често свързван, т.е. с Ботевата традиция в българската литература. Защото митът Яворов е мит, който транспонира до определена степен и тази романтично-борческа традиция, традицията на борец, нагърбил се с обществени, но и с литературни роли. При Яворов обаче този борец става и Богоборец, който се нагърбва с една нова роля - да се пребори с всичко, което е кон-